

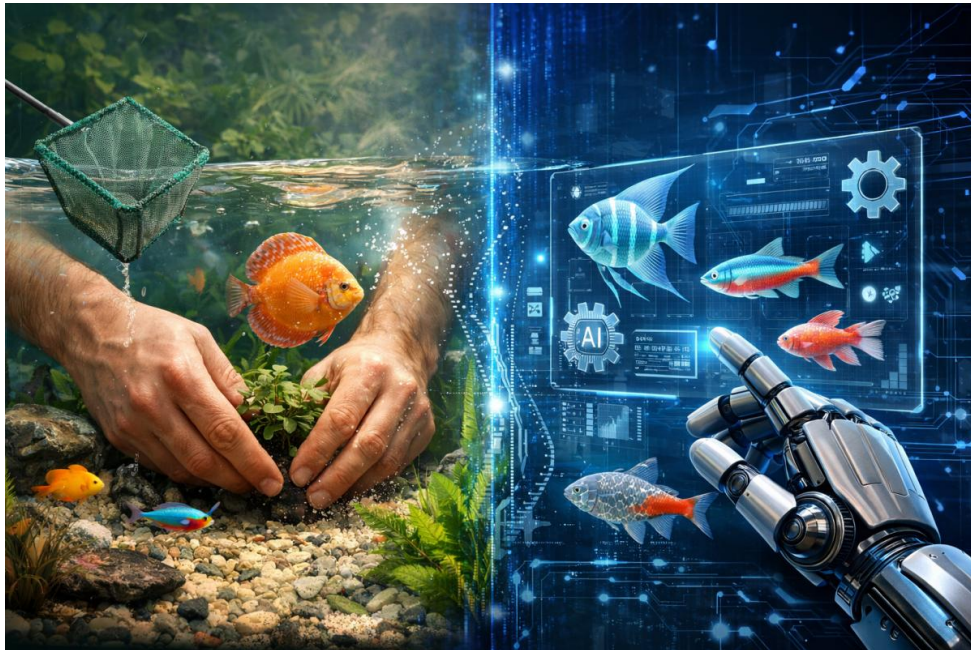

בין אותנטיות לדיגיטליות בעולם דגי הנוי: העדפת ניסיון פרקטי בעידן הבינה המלאכותית

ד"ר גל הרצוג

סנפירים – חוות גידול דגי נוי

הוגש לפרסום: 24/3/26

תקציר

זו באמצעות שילוב של פסיכולוגיה קוגניטיבית, התנהגות צרכנים והבנת מערכות ביולוגיות. ננסה להציג בצניעות את הפער בין ידע תיאורטי לבין יישום מעשי, ונבחן את מקומם של הפשטות, האותנטיות והאמון בקבלת החלטות של חובבי דגים. בנוסף, נדון במקומו של התחביב כמנגנון להפחתת עומס מנטלי בעידן דיגיטלי, ונציע גישה מאוזנת לשימוש בבינה מלאכותית ככלי תומך החלטה אך לא כמחליט.

מבוא: דרישה לאוטנטיות

במהלך פיתוח תכנים לקהילת חובבי הדגים נעשה ניסיון של חוות סנפירים לשלב סרטונים מבוססי בינה מלאכותית (AI). התוכן היה

איסוף נתוני שיווק, במסגרת פעילות תוכן של חוות סנפירים, העלתה תוצאה בלתי צפויה: סרטונים מבוססי בינה מלאכותית (AI), אשר הופקו ברמה ויזואלית גבוהה וכללו מסרים מדויקים, זכו למעורבות נמוכה יחסית בקרב החובבים ואף לתגובות עם גוון עוין. לעומתם, סרטונים פשוטים יותר, המבוססים על הסבר ישיר ואותנטי של מומחה, התקבלו באופן חיובי ומפרגן. יתכן ותופעה זאת אינה משקפת מקרים בודדים וספציפיים, אלא מגמה רחבה בהרבה בה חובבים מעדיפים לקבל את המידע ממקור אנושי הנתפס בעיניהם כמהימן ומנוסה. במאמר הזה, בחרנו לדון באנומליה

חיים, הפשטות אינה רק נוחות, אלא אסטרטגיה לניהול סיכונים.

הפער בין ידע תיאורטי לידע מעשי

ידע תיאורטי בהחלט מספק מסגרת כללית, אך אינו תמיד מתורגם ליישום מוצלח, זהו המתח הקבוע בין התאוריה לפרקטיקה. קביעות נפוצות כגון משך קבוע למחזור חנקן או רמות "בטוחות" של חומרים שונים, אינן לוקחות בחשבון את המאפיינים הספציפיים של כל מערכת. AI, המתבסס על סינתזה של מקורות מידע רבים, נוטה להציג ידע כללי מקובל. עם זאת, היעדר הקשר ספציפי למערכת מסוימת מגביל את יכולתו להנחות פעולה מדויקת. מעבר לכך, במיוחד בעולם דגי הנוי, חלק גדול מהידע המופץ, מקורו אינו במחקרים אמפיריים, אלא נאסף ממקורות שאינם בהכרח מאומתים. אי לכך, מהימנותו מוטלת בספק, אך מוגשת לא פעם כאמת מוחלטת ונוטה להוביל את החובב להחלטות שגויות. העדפת תוכן אותנטי על פני תוכן מבוסס AI מתיישבת גם עם מחקרים בתחום קבלת החלטות. במצבים של איזודאות, אנשים נוטים להעדיף מקורות מידע אנושיים, מזוהים ובעלי ניסיון, הנתפסים כמקצוענים בתחומם (Schwartz, 2004). בהקשר זה, האותנטיות אינה רק סגנון תקשורת, אלא מנגנון ליצירת אמון. כאשר התוצאה תלויה בפרשנות של מצב מורכב, זהות הדובר הופכת לגורם משמעותי.

התחביב כאיזון לעומס הדיגיטלי

מעבר לשיקולים תפעוליים, יש להתייחס גם לממד החווייתי של התחביב. אקווריום ובריכת נוי משמשים עבור רבים כמרחב של שקט, ריכוז והפחתת עומס מנטלי. תיאוריית Attention Restoration (Kaplan & Kaplan, 1989) מציעה כי חשיפה לסביבות טבעיות משחזרת יכולות קשב ומפחיתה סטרס. גם

מוקפד, אסתטי, ומדויק מבחינה אינפורמטיבית. ההנחה הייתה כי שיפור איכות ההפקה והנגשת הידע יובילו לשיפור במעורבות של קהל לקוחותינו. בפועל, התקבלה תגובה הפוכה. באופן עקבי, בכלל הרשתות, הקהל העדיף תוכן מקצועי יותר, ישיר ואותנטי, והביע רצון לשמוע הסברים ממקור אנושי מוכר ומקצועי. סרטוני ה-AI נתפסו כמרשימים, אך פחות רלוונטיים ופחות אמינים. במאמר הבא, ננסה לנתח האם תצפית זו היא חריגה או משקפת דפוס רחב יותר בהתנהגות חובבי דגי הנוי.

מערכות ביולוגיות ואיזודאות כבסיס לקבלת החלטות

אקווריום ובריכת נוי הם מערכות ביולוגיות מורכבות, שבהן התוצאה נקבעת על ידי אינטראקציה בין משתנים רבים: עומס אורגני, כימיית מים, פעילות מיקרוביאלית, התנהגות הדגים ועוד. במערכות שכאלו, שינויים קטנים עשויים להוביל לתוצאות משמעותיות, ולעיתים בלתי צפויות. לפיכך, במקרים רבים, חובבים אינם מחפשים בהכרח את הפתרון התיאורטי האופטימלי, אלא את זה שניתן להבין, לשלוט בו ולסמוך עליו לאורך זמן. העדפת פתרונות פשוטים בעולם דגי הנוי מתיישבת עם עקרונות מבוססים בפסיכולוגיה קוגניטיבית. בני אדם נוטים להעדיף הסברים פשוטים גם כאשר הם פחות מדויקים, במיוחד בתנאי איזודאות (Johnson et al., 2019). בנוסף, עומס קוגניטיבי מוביל להעדפת מערכות קלות להבנה ותפעול (Nielsen Norman Group, 2015). מחקרם של Eytam ועמיתיו (2017) מדגים כי משתמשים נוטים להעריך מורכבות כמתקדמת יותר, אך בפועל בוחרים בפשטות. במערכת ביולוגית, שבה כל תקלה עלולה להיות קריטית ולהוביל למוות של יצורים

הספציפי. הגישה היעילה היא היררכית: שימוש ב-AI להבנת התמונה הכללית, ולאחר מכן התאמה למציאות באמצעות ניסיון.

דיון ומסקנות

נראה כי האנומליה הספציפית שתוארה בתחילת המאמר, העדפת תוכן אותנטי על פני תוכן מבוסס AI, משקפת תופעה רחבה יותר בקרב חובבי דגי הנוי. בעולם המאופיין באי-ודאות, עומס מידע ורוויה טכנולוגית, אנשים נוטים להעדיף פשטות, שקיפות ומקורות מידע אנושיים- במיוחד בתחביב השקט שלהם. בעולם דגי הנוי, שבו המערכת עצמה רגישה לשינויים, אפילו קטנים ביותר, העדפה זו מקבלת משנה תוקף. הפער בין ידע תיאורטי לבין ניסיון אינו רק תיאורטי, אלא משפיע ישירות על הצלחת המערכת. בינה מלאכותית משנה את הדרך שבה ידע נגיש, אך אינה מחליפה את הצורך בשיפוט מקצועי. ככל שהטכנולוגיה מתקדמת, כך מתחדד ערכו של ניסיון אנושי כבסיס להבנה ולפעולה.

מערכות מים בקנה מידה קטן נמצאו כבעלות השפעה מיטיבה (Kidd & Kidd, 1999). בנוסף, תחביבים מאפשרים ניתוק מנטלי מהעומס היומיומי (Sonntag & Fritz, 2007). בעידן של רוויה טכנולוגית, האקווריום מציע חוויה מוחשית, איטית ולא מתווכת— ולכן גם הבחירה בפשטות מקבלת ממד נוסף, חווייתי. עדות טובה לכך היא שלא פעם לקוחות מעדיפים פילטרים ומכשירי תאורה המופעלים באופן פשוט ביותר, על פני מוצרים הנשלטים ע"י מערכות בקרה, WiFi וכו'.

בינה מלאכותית ככלי תומך

למרות המגבלות שתארנו, הבינה המלאכותית, היא כלי בעל ערך רב בתחביב. היא מאפשרת הבנה מהירה של מושגים, סקירה של אפשרויות והשוואה בין גישות. עם זאת, יש להבחין בין שימוש בה לצורך הבנה לבין שימוש בו לצורך קבלת החלטות. במערכות ביולוגיות, קבלת החלטות מחייבת שילוב של ידע, ניסיון והבנה של ההקשר

מקורות מידע:

- Johnson, S. G. B., et al. (2019). Simplicity and complexity preferences in causal explanation. *Cognitive Psychology*.
- Schwartz, B. (2004). *The Paradox of Choice: Why More Is Less*. Harper Perennial.
- Eytam, E., Tractinsky, N., & Lowengart, O. (2017). The paradox of simplicity. *International Journal of Human-Computer Studies*, 105, 43–55.
- Nielsen Norman Group (2015). *Simplicity vs. Choice in UX*.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The Experience of Nature: A Psychological Perspective*. Cambridge University Press.
- Kidd, A. H., & Kidd, R. M. (1999). Benefits of aquarium viewing to people. *Anthrozoös*, 12(1), 36–44.
- Sonntag, S., & Fritz, C. (2007). The recovery experience questionnaire. *Journal of Occupational Health Psychology*, 12(3), 204–221.